

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

**Каценко А. Л., Устенко Р. Л., Свінцицька Н. Л., Пілюгін А. В.,
Литовка В. В., Мандрика-Станкевич О. Ю.**
Полтавський державний медичний університет

У даний час перед вищими навчальними закладами (ВНЗ) стоїть цілий ряд загальнозначущих завдань. Особливої актуальності набуває завдання формування активної громадської позиції студентської серед молоді. Якщо виникає новий щабель соціального статусу та можливостей молодого людини, то не може залишитися у незмінності перспектива молоді як соціальної групи. Ми повинні при розгляді цієї тези враховувати, що молодь має ознаки соціальної групи тією мірою, якою вони сконструйовані даним суспільством для даного рівня соціальних відносин та з урахуванням вимог, що висуваються культурою (іншими словами, що йдуть від соціального та культурного досвіду попередніх поколінь та виступають як культурна норма, зразок, як непереборна сила менталітету народу). Таке конструювання ведеться відповідно до природи людських спільнот, але на певних етапах розвитку набуває і надприродні риси, що реалізуються через систему соціальних інститутів [1].

Мета дослідження – відобразити особливості формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, ствердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах.

Вищі навчальні заклади є одним з найважливіших соціальних інститутів, що здійснює активний розвиток особистості. Розглядаючи соціальні інститути як соціальні групи, що становлять найближче оточення індивіда і виступають як носії різних норм і цінностей, можна розглянути процес формування активної громадянської позиції студентів з точки зору культурно-історичної парадигми Л. С. Виготського, ідея якої зводиться до того, що будь-яка функція людської психіки спочатку складається як зовнішня, соціальна форма спілкування між людьми, як трудова чи інша діяльність, і лише потім в результаті інтеріоризації стає компонентом психіки людини. У культурно-історичній парадигмі як джерело розвитку вищих психічних функцій виступає середовище. Відповідно, є доцільним використання даної парадигми для розгляду ролі соціального середовища вищого навчального закладу у процесі формування активної громадянської позиції студентів. У результаті аналізу теоретичних досліджень, ми

можемо визначити соціальне середовище ВНЗ як: комплексний простір, що включає предметно просторовий, дієво-поведінковий, інформаційно-культурний і освітньо-кар'єрний компоненти, що знаходяться в певному взаємозв'язку між собою [2].

Функції освітнього середовища: організаційна, керуюча, виховна, освітня, навчальна, розвиваюча, мотивуюча, комунікативна. Метою закладу вищої освіти є навчання, виховання, розвиток особистісно-професійних характеристик учасників освітнього процесу. Вона є необхідним фактором та умовою для формування професійної свідомості учнів та впливає на процес професійних очікувань студентів. Без сумніву, всі вищезазначені компоненти соціального середовища вищого навчального закладу можуть служити активною основою для вирішення задачі формування активної громадянської позиції студентів. Неможливо розглядати виховний процес поза процесом соціалізації. Виховна робота є інтегративним механізмом, який об'єднує та пронизує всі рівні діяльності навчального закладу. Отже, вона представлена в кожному елементі соціального середовища ВНЗ. Для соціалізації особистості величезне значення має виховання. Виховання часто сприймається як цілеспрямоване, організоване формування у людей стійких поглядів на навколишню дійсність і життя в суспільстві, наукового світогляду, моральних ідеалів, норм і відносин, розвиток у них високих морально-політичних, психологічних та фізичних якостей, а також звичок поведінки, відповідних вимогам соціального оточення та діяльності. Одним з пріоритетних напрямів виховного процесу є патріотичне виховання, важливість якого неодноразово підкреслювалася на різних рівнях. «Патріотизм – свого роду фундамент громадського будинку, ідеологічна та світоглядна опора його життєздатності, одна з основних умов ефективного функціонування всієї системи соціальних та державних інститутів». Соціальне середовище ВНЗ є основою для проведення організованої виховної роботи, і, відповідно, для формування активної громадянської позиції студентів. Вона впливає на процес як професійної соціалізації, так і формування особистості загалом, й, зокрема, її громадянських якостей. Формування активної громадянської позиції студентів ВНЗ може здійснюватися на таких рівнях: освітньому, організаційному та дозвіллям. Відповідно робота на кожному з перерахованих рівнів повинна сприяти вирішенню наступних задач:

- формування у студентів усвідомленого та зацікавленого відношення загально-значимим проблемам сучасного суспільства;
- формування у студентів умінь та навичок, публічного викладу своїх поглядів та позицій щодо актуальних соціальних проблем;
- формування у студентів стійких світоглядних поглядів.

Все це необхідно підтримувати «матеріальним і моральним стимулюванням активної діяльності студентів у навчально-виховній

діяльності» [3]. Таким чином, на формування активної громадської позиції сучасної молоді як соціальної групи значний вплив надає соціальне середовище вищих навчальних закладів, які в даний час покликані не тільки вирішувати завдання професійного навчання та соціалізації студентів, але є важливими інститутами соціалізації особистості загалом.

З якими труднощами може зустрітись студент, вступаючи у новий етап життя: невизначеність мотивації вибору професії; неготовність до самостійного життя, налагодження побуту; психологічна неготовність до відповідальності за себе, свої вчинки, прийняття рішень; невміння регулювати час, відведений на навчання і відпочинок; відсутність навичок самоконтролю, саморегуляції поведінки і діяльності; не сформованість мотивації навчання у вибраній професії.

Варто зауважити, що умови навчання у ВНЗ істотно відрізняються від умов навчання у школі: системою контролю за навчанням, вимогами, рівнем відповідальності за успішність навчання, по-іншому будуються стосунки з викладачем, порівняно зі шкільним вчителем, інше студентське мікросередовище, в якому панує потреба самореалізації, поваги, кохання.

Важливо враховувати *внутрішні та зовнішні* чинники, які впливають на процес навчання і адаптацію студентів. Зовнішні чинники ми мало можемо змінити, це неминучі нові обставини і норми життя (проживання в гуртожитку, графік навчання, система вимог та нові форми підготовки), нові стосунки, входження у нову малу групу [4]. *Внутрішні чинники* більш керовані нами, це ставлення до обраної професії та бажання працювати в певній галузі знань; прагнення поглибити професійні знання, стати фахівцем в обраній спеціальності; бажання самоосвіти та задоволеність взаємостосунками в студентській групі.

У ВНЗ студент зустрічається із зовсім іншими очікуваннями щодо нього, насамперед, це очікування самостійної поведінки, вільного самовизначення. Безумовно, така різка зміна ситуації навчання потребує *зламу певних стереотипів поведінки* і напрацювання нових способів вирішення проблем у навчальній діяльності і спілкуванні.

Студенти відчувають інформаційний стрес, який формується наступними факторами: надлишком інформації, нестачею часу для її сприймання й переробки та високою мотивацією, тобто бажанням і необхідністю її сприйняти. Тривалий інформаційний стрес може призводити до інформаційного неврозу. Адже за новою системою більше часу виділяється на *самопідготовку студентів*. Прийшовши у ВНЗ ще вчорашньому школяру важко тримати себе в тонусі, постійно

вчити й не тільки знати, але і розуміти те, що вчиш, та вміти використовувати знання на практиці [5].

Гаразд, окреслили проблемні сторони навчання у ВНЗ, а тепер перейдемо до приємних сторін студентського життя, задоволення і позитиву. Студентське життя завжди асоціюється з молодістю, романтикою і веселощами, а студенти – це особливі люди: вони старанно ходять на пари, займаються спортом, вміють весело відпочивати. Якщо бажаєте бути щасливими у стінах вишу, будьте готові до того, що ви зможете самореалізовуватись, тільки б вистачило часу дня і ночі. Зможете спробувати свої організаторські та лідерські якості через участь у студентському самоврядуванні вищого закладу, участі у конференціях, спілкуванні та обміном досвіду зі студентами закордонних закладів освіти. Кожен першокурсник, починаючи з першого дня навчання, стає частиною академічної групи, за якою закріплюється куратор, який інформує вас і підтримує. З ним можете радитись, відпочивати групою, формувати професійні компетенції.

Не один рік будете навчатись в одній групі. Пам'ятайте, що кожен одногрупник є індивідуальністю, яка робить особистий та особливий внесок у спільноту студентів і вчителів у групі. До кожного студента слід ставитися з повагою. Кожне правило повинно застосовуватися однаково до кожного. Це означає: «Я очікую від інших того, що вони можуть очікувати від мене». Студенти повинні знати про цю настанову. Поважайте інших, будьте толерантними, зберігайте свої кордони та не порушуйте чужі, проявляйте почуття гумору і доброту, черпайте знання і насолоджуйтесь процесом навчання у вищому закладі. Студентське життя – барвисте та різноманітне, головне не сидіти, склавши руки, а прагнути до знань.

Формування активної громадської позиції є важливою складовою сучасного освітнього середовища, що забезпечує соціалізацію особистості на рівні суспільства та держави. Водночас, це дозволяє спрямовувати якомога більше людей з вищою освітою до ключових важелів впливу у соціальному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: учебник для вузов. М., 2004.
2. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. Москва: «Рефл-бук». 2002.
3. Свінцицька Н. Л., Шерстюк О. О., Устенко Р. Л., Рогуля В. О., Пілюгін А. В., Біла В. П. Робота у студентському науковому товаристві – перша ланка у процесі формування сучасного лікаря. *Актуальні проблеми сучасної медицини*, 2015. Т.15, Вип. 2(50). С. 39–42.
4. Свінцицька Н. Л., Когут І. В., Устенко Р. Л., Литовка В. В., Каценко А. Л. Просвітницька роль анатомічного музею у формуванні

- здорового способу життя серед молоді / О. Момот, Ю. Зайцева (ред.), *Фізкультурно-оздоровчі та спортивні технології в освітньому просторі: теорія і практика* (С. 225–243). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2020.
5. Когут І. В., Свінцицька Н. Л., Северин Ю. М., Литовка В. В., Каценко А. Л. Порівняльна характеристика формування ціннісних орієнтацій під час становлення майбутніх психологів та стоматологів : мат-ли Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (XXVII Каришинські читання). Полтава: Астроя. 2020.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ» ЗДОБУВАЧАМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Козлов А. В., Науменко Н. В., Гогіна Т. І.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

День 24 лютого 2022 року докорінно змінив життя кожного українця. Система вищої освіти вже вдруге після пандемії COVID-19 у березні 2020 року зіткнулася із форс-мажорною ситуацією. В наслідок введення на території України військового стану заклади вищої освіти вимушені були відновити освітній процес після невчасних канікул та повернутися до дистанційного навчання в синхронному та асинхронному режимах. Досвід викладання у закладах вищої освіти під час пандемії COVID-19 став у нагоді. За два роки дистанційної освіти викладачі та здобувачі вищої освіти оволоділи сучасними комунікаційними технологіями, методами та засобами навчання, що дало можливість забезпечувати якісний освітній процес.

Наразі, сьогодні вимагає від освітянської спільноти нових професійних компетентностей, які б дозволили не зупинити навчання, а навпаки забезпечити якісну підготовку майбутніх фахівців. Ситуація ускладнюється ще й тим, що, на відміну від подій дворічної давнини, сьогодні умови для отримання якісної вищої освіти є вкрай важкими. Зміна місць проживання, знаходження в небезпечних регіонах, відсутність інтернету, мобільного зв'язку, комп'ютерів, планшетів та інших засобів, необхідних для навчання, змусили науково-педагогічних працівників у короткий термін переглянути моделі, методи та підходи до організації освітнього процесу, які б сприяли створенню сприятливих умов для оволодіння майбутніми фахівцями компетентностями, що повною мірою задовольнили б потреби суспільства.